

бу захисту від посягань на життя і здоров'я людини під час її трудової діяльності, пошуку шляхів їх удосконалення.

Вдосконалення кримінально-правових норм про злочини проти безпеки виробництва повинне йти двома шляхами: 1) за рахунок зміни диспозицій з тим, щоб вони дозволяли формулювати санкції, адекватні характеру і ступеню суспільної небезпеки відповідних діянь; 2) шляхом включення в санкції нового виду покарань, раніше ними не передбачених, а також виключення з них тих видів покарань, які не виправдали себе на практиці.

Тенденція розвитку кримінального законодавства України в частині регламентації відповідальності за порушення вимог законодавства про охорону праці полягає у динаміці розвитку процесу пеналізації суспільно небезпечних посягань на життя і здоров'я працівників в процесі трудової діяльності. Кримінально-правова політика держави в цьому питанні була реалізована у новому Кримінальному кодексі України від 5 квітня 2001 року (далі — КК), у якому на рівні самостійного розділу X «Злочини проти безпеки виробництва» Особливої частини сформована нова система норм, що передбачають відповідальність за такі злочини. Зазнав змін і зміст ст. 271 КК порівняно з відповідною ст. 135 КК 1960 року [2]: зокрема здійснена декриміналізація делікту створення небезпеки, отримав певну конкретизацію кваліфікований склад злочину, передбачений ч. 2 ст. 271 КК. Суттєвих змін зазнали й санкції ст. 271 КК [1].

Відповідні корективи торкнулися і суміжних з порушенням правил охорони праці складів злочинів, регламентованих ст.ст. 272, 273, 275 КК України. Проте зміни, внесені до вказаних складів, навпаки, пов'язані з розширенням диспозицій відповідних кримінально-правових норм і посилюванням санкцій. Крім того, вперше в історії вітчизняного законодавства в новому Кримінальному кодексі України було закріплено спеціальну норму, яка передбачає кримінальну відповідальність за порушення на виробництві правил ядерної або радіаційної безпеки (ст. 274 КК України) [1].

Основними чинниками, що впливають на пеналізацію суспільно небезпечних посягань на суспільні відносини, які забезпечують конституційне право громадянина на працю в умовах, що відповідають вимогам безпеки і гігієни, в цілях збереження його життя і здоров'я в процесі трудової діяльності, служать суспільна небезпека відповідного посягання, а також відношення винної особи до законодавчих актів про охорону праці, порушення яких вона допустила.

Суспільна небезпека порушення вимог законодавчих і інших нормативно-правових актів про охорону праці полягає в створенні загрози загибелі людей, спричиненні шкоди здоров'ю потерпілого або загибелі людей. Треба також мати на увазі всі ті витрати, які несе суспільство у зв'язку з виробничим травматизмом: медичне, санаторно-курортне обслуговування, соціальне страхування, заподіяння шкоди у великих розмірах підприємству, установі, організації чи громадянам, а також тривалий простій підприємств, цехів або їх виробничих дільниць.

Ступінь суспільної небезпеки діяння істотно впливає на межі і характер карності: з її збільшенням зазвичай зменшується перелік видів покарань, що містяться в санкції, але збільшується розмір покарань; із зменшенням суспільної небезпеки збільшується перелік видів і навпаки. Це створює широкі можливості для пом'якшення покарань за менш небезпечні злочини, а також посилювання їх за тяжчі, що є виразом принципу відповідності покарання тяжкості скоєного злочину.

Суспільна небезпека діяння і особи злочинця відображається в санкції за допомогою таких засобів, як види і розмір покарання. У нормах про посягання на безпеку виробництва передбачені: штраф, виправні роботи, обмеження або позбавлення волі, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю або без такого.

3. Закон України «Про охорону праці» // Законодавство України про охорону праці: у 3 т. — Київ, 2007. — Т. 1. — 340 с.
4. Закон України від 24.05.2012 року № 4837-VI «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за порушення вимог законодавства про охорону праці та охорону надр» // Голос України. — 2012. — № 108.
5. Закон України від 22 травня 2003 року № 889-IV «Про податок з доходів фізичних осіб» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2003. — № 37. — Ст. 308.
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2011 р. № 1107 «Про затвердження Порядку видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки» // Урядовий кур'єр. — 2011. — № 202.
7. Постанова № 7 Пленуму Верховного Суду України від 12 червня 2009 року «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини проти безпеки виробництва» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/va007700-09>
8. Коробеев А. И. Советская уголовно-правовая политика: проблемы криминализации и пенализации. — Владивосток: Издательство Дальневосточного ун-та, 1987.
9. Лопашенко Н. А. Концептуальные основы уголовной политики: взгляд на проблему // Правовая политика и правовая жизнь. — 2000. — Ноябрь.
10. Российское уголовное право: Курс лекций. — Т. 1: Преступление / Под ред. А. И. Коробеева. — Владивосток, 1999. — С. 97 (автор главы — А. И. Коробеев).

Е. С. Козерацкая, старший преподаватель

Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова
кафедра уголовного права, уголовного процесса и криминалистики
Французский бульвар, 24/26, Одесса, 65058, Украина

ПЕНАЛИЗАЦИЯ ПРЕСТУПЛЕНИЙ ПРОТИВ БЕЗОПАСНОСТИ ПРОИЗВОДСТВА

РЕЗЮМЕ

Интересы защиты общества от преступлений против безопасности производства диктуют настоятельную необходимость постоянного совершенствования уголовно-правовых мер борьбы с ними. К тому же на примере установленных в уголовном законодательстве санкций за эти преступления и практики их применения хорошо просматривается весь комплекс проблем пенализации общественно опасных деяний. В связи с этим нами предпринята попытка теоретического осмысления отдельных проблем пенализации преступлений против безопасности производства, с учётом их практического решения. Это дало возможность сформулировать и обосновать теоретические выводы, придать им практическую значимость и внести предложения по совершенствованию ряда норм Уголовного кодекса Украины

Ключевые слова: преступления против безопасности производства, уголовно-правовая политика, криминализация, пенализация, декриминализация, депенализация, наказание, неосторожная форма вины, общественная опасность, санкция